

ULOGA ŠKOLSKIH PEDAGOGA U OBRAZOVANJU DAROVITIH¹

Rezime: Usmerenost prema razvoju obrazovanja darovitih važna je zbog njihove vrednosti za društvo u kojem žive. Razvoj darovitosti u velikoj meri zavisi od efikasnog delovanja školskog pedagoga. U istraživanju je korišćena deskriptivna metoda koja će omogućiti sagledavanje različitih metodoloških pristupa u proučavanju problema o pedagogu kao faktoru podsticanja darovitosti. U istraživanju je korišćena skala procene Likertovog tipa za ispitivanje stavova pedagoga o podsticanju darovitosti (SSPD) sačinjena od 26 ajtema. Istraživanje je realizovano na Filozofskom fakultetu u Nišu na uzorku od 75 diplomiranih pedagoga. Rezultati istraživanja pokazali su da pedagozi darovitost najčešće prepoznaju putem opštih intelektualnih sposobnosti koje obezbeđuju uspeh u učenju, ali uz intelektualne sposobnosti procenjuju i svojstva ličnosti darovitih učenika, zatim da pedagozi u okviru planiranja i programiranja obrazovno-vaspitnog rada škole, razumeju i podržavaju program rada sa darovitim učenicima, da vrše stalnu edukaciju nastavnika za rad sa darovitim učenicima, kao i da imaju pozitivan stav o saradnji sa nastavnicima u podsticanju darovitosti kod dece.

Cljučne reči: Darovitost, Školski pedagog, Obrazovanje, Nastavnici, Učenici.

UVOD

Svuda u svetu, a naročito u razvijenim zemljama, velika pažnja se poklanja proučavanju fenomena darovitosti. Za prosperitet i razvoj svakog društva od velike je važnosti ulaganje u darovite, odnosno u programe i obrazovni sistem, i što kvalitetniju obrazovnu podršku, kako bi se omogućio razvoj potencijala koje poseduju.

Istraživanja u oblasti darovitosti počinju još početkom 20. veka. Darovitost se tada posmatrala kao fenomen, za čije je određenje kriterijum bio koeficijent inteligencije. Kasnije se javljaju mnogobrojna određenja darovitosti, a prva naučna istraživanja ovog fenomena vezuju se za Galtona, koji je želeo da odgonetne da li se inteligencija nasleđuje (Koren, 1989; 1990). Kako je raslo interesovanje za ovaj fenomen, tako su se i javljala brojna istraživanja, postupci otkrivanja i programi prilagođeni darovitoj deci. Mnoge društvene promene i značajna saznanja i dostignuća psihologije i pedagogije, poslednjih decenija pokreću i stvaranje novih paradigmi, preusmeravaju istraživačka opredeljenja i redefinišu ulogu obrazovanja

¹ Napomena: Članak predstavlja rezultat rada na projektu "Pedagoški pluralizam kao osnova strategije obrazovanja" broj 179036 (2011–2014), čiju realizaciju finansira Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije.

darovitih u 21. veku (Renzuli, 2012, Ziegler, Stoeger & Vialle, 2012; Subotnik, Olszewski-Kubilius & Worrell, 2012). Stvaraju se novi instrumenti za identifikaciju darovitih učenika, proverava se efikasnost programa za obrazovanje darovitih i preispituju njihovi dometi. Ukazuje se na značaj društvene podrške, lične odgovornosti darovitih za sopstveni razvoj i na značajan uticaj psihosocijalnih varijabli.

Darovitost se najčešće prepoznaje kroz opšte intelektualne sposobnosti koje obezbeđuju uspeh u učenju i svojstva ličnosti darovitih učenika. Ona se može odrediti kao svojstvo ličnosti, specifičan sklop karakteristika među kojima su najvažnije intelektualne sposobnosti, kreativnost, pojam o sebi, i izvesne osobine ličnosti, kao što su visoka motivisanost i posvećenost određenoj delatnosti, odnosno aktivnosti čiji je krajnji produkt izuzetno, eminentno postignuće, proizvod značajan za svog stvaraoca i njegovo okruženje (Maksić, 1998).

Renzulijev koncept koji se naziva konceptom tri kruga (*The Three Rings Concept*) objašnjava osnovne dimenzije ljudskog potencijala za kreativnu produktivnost. On podrazumeva da daroviti pojedinci imaju natprosečnu inteligenciju id a ih karakteriše predanost zadatku i kreativnost. Darovitost dobija svoje manifestne karakteristike u u preseku, odnosno, interakciji ova tri kruga koji označavaju posebne kvalitete ličnosti. Ova teorija, zatim ukazuje na to da su akademsko postignuće i inteligencija relativno stabilne i konstantne kategorije, dok su predanost zadatku i kreativnost situaciono određene i kontekstualno zavisne, te mogu biti i nestabilne kroz vreme. Iz tog razloga Renzuli (Renzulli, 2012) predlaže oblike rada sa darovitim koji stimulišu interakciju među ovim kvalitetima ličnosti.

Istraživanja darovitosti i u našoj zemlji imaju dugu tradiciju i istaknute stručnjake u ovoj oblasti, te pedagoška teorija ne zaostaje za evropskim i svetskim dostignućima. Međutim, značajno je istražiti u kojoj meri se ova znanja manifestuju u svakodnevnoj školskoj praksi. Iz tog razloga, smatrali smo opravdanim sprovođenje istraživanja koje će odrediti stavove naših pedagoga o načinima i mogućnostima identifikacije darovitih, o značaju i vrstama programa za rad sa darovitim decom i, o njihovoj ulozi u edukaciji nastavnika, roditelja i samih učenika o mogućnostima i načinima podsticanja darovitosti. Očekujemo da će rezultati ovog istraživanja pokazati aktuelno stanje i odnos prema ovom fenomenu među samim akterima vaspitnoobrazovnog procesa i time ukazati na eventualne nedostatke, mogućnosti unapređenja praktičnog rada sa darovitim učenicima, kao i da će otvoriti neke nove istraživačke teme u ovoj oblasti

MESTO I ZNAČAJ PEDAGOGA U VASPITNO-OBRAZOVNOM RADU SA DAROVITIMA

Školski pedagog može i treba, da bude značajan faktor u obezbeđenju efikasnog i kvalitetnog rada sa darovitim decom. Od svih učesnika vaspitnoobrazovnog rada u školi pedagozi su najkompetentniji za ovu vrstu delatnosti jer poseduju profesionalna znanja i veštine i uključeni su u sve vrste školskih aktivnosti koje u većoj ili manjoj meri obuhvataju darovite učenike ili imaju dodirnih tačaka sa njima, počev od planiranja i programiranja rada škole do saradnje

sa širom društvenom zajednicom. Pedagog koji teži promovisanju i podsticanju rada sa darovitim učenicima može naći mnoge mogućnosti za to u okviru različitih oblasti svog rada. Naravno, veoma je značajno da on ovom problem pristupi sistematski i da ga sagleda sveobuhvatno.

O mogućnostima angažovanja školskog pedagoga u ovoj oblasti govori više autora (Grandić i Letić, 2008: 686; Alibabić, 2003). Okviri tog rada bili bi sadržani u sledećem: 1. u okviru planiranja i programiranja obrazovno-vaspitnog rada škole, razume i podržava program rada sa darovitim učenicima, kao i njegove ishode; 2. u delu unapređivanja obrazovno-vaspitnog rada i pedagoško-instruktivnog rada sa nastavnicima, podstiče različitost, kreativnost i visoke standarde rada nastavnika sa darovitimima, njihovu stalnu edukaciju, kao i obezbeđivanje adekvatne literature za ostvarivanje programa; 3. u oblasti analitičko-istraživačkog rada, modifikuje postojeću obrazovnu politiku dajući prednost i podršku kvalitetima individualizovane i diferencirane nastave; 4. u okviru rada sa učenicima, obezbeđuje transparentnost programa što omogućava učenicima da postavljaju pitanja, traže i dobijaju odgovore; 5. u delu saradnje sa roditeljima, podstiče i podržava participaciju roditeljske komponente u programskim aktivnostima, ali isto tako radi na premošćavanju mogućeg jaza između nastavnika i roditelja.

Analizirajući okruženje, pedagog identifikuje darovite učenike i njihove potrebe, a zatim, kroz neposredne kontakte sa njima, prikuplja podatke koji će mu omogućiti da u saradnji sa nastavnicima i roditeljima na adekvatan način kreira program za takve učenike. Međutim, tu se rad pedagoga ne završava jer je jednaka stručnost, upornost i angažovanost potrebna da se ti programi ostvare. To podrazumeva obezbeđenje podrške, kako školske uprave, tako i društvene sredine. Komunicirajući sa lokalnom sredinom, pedagog može obezbediti značajnu podršku razvoju darovitosti. Naime, prepoznavanje i definisanje uloga lokalnih resursa u razvoju obrazovne institucije, jedan je od značajnih zadataka školskog pedagoga. U tom kontekstu, argumentovano obrazlažući društveni značaj razvoja darovitih, pedagog može obezbediti razne vrste podrške (Alibabić, 2003: 229-232): materijalnu (na primer, sredstva za nastavne i vannastavne aktivnosti sa talentima), finansijsku (na primer, sredstva za organizovanje takmičenja, za putovanja, za stimulisanje i nagrađivanje), kadrovsku (na primer, pomoć javnih ličnosti - umetnika, naučnika, sportista u razvoju darovitih), organizacionu (na primer, suorganizacija izložbi, manifestacija stvaralaštva), medijsku podršku (na primer, marketinške aktivnosti i promocija darovitosti). Osim toga, iz pedagoškog ugla, on ima obavezu kontinuiranog praćenja programa, i prikupljanja povratnih informacija o efikasnosti i napretku programa. U dogovoru sa svim zainteresovanim subjektima programa, uključujući učenike kao najznačajniji faktor, pedagog će uvoditi i eventualnih korekcija programa tokom rada.

Najzad, pedagog može vešto iskoristiti prednosti savremene nastave kao bi obezbedio povoljnu klimu za rad darovitim učenicima, a istovremeno ostaloj populaciji učenika pružio mogućnost da ostvari maksimum u svom razvoju, kreativnom ispoljavanju i samopotvrđivanju, ne stvarajući rivalstvo među učenicima i izbegavajući nepoželjno etiketiranje. U tom cilju u školu treba uvoditi mnoge inovacije, prvenstveno u oblasti nastave, kao što su: individualizovana i

diferencirana nastava, problemska nastava, heuristička nastava, mentorski rad i sl. To se, međutim, može u aktivnoj školi koja je usmerena na dete kao celovitu ličnost. Njene prepoznatljive karakteristike su: ne mora postojati celovit, unapred fiksiran plan i program, već se polazi od interesovanja dece i učenje se nadovezuje na ta interesovanja; motivacija za učenje je unutrašnja; u nastavi dominiraju aktivne metode. Osnovni cilj takve škole jeste razvoj ličnosti svakog deteta. Prema tome, sadržaji nastavnog rada, oblici i metode, sredstva, nastavni postupci i forme motivisanja, vrsta aktivnosti i položaj učenika u tim aktivnostima – najznačajniji su uslov punog razvoja darovitih te se saradnja pedagoga i nastavnika u obrazovno-vaspitnom radu darovitih je neophodna i sastoji se u (Grandić i Letić, 2008: 184 - 197): shvatanju atmosfere u školi u kojoj će se voditi diskusija o darovitim učenicima i njihovim potencijalima, ali i o ulozi nastavnika u otkrivanju potencijala; u podsticanju i pomaganju nastavnica u pripremanju, organizaciji i realizaciji nastave koja je zasnovana na individualizaciji i diferencijaciji i na stvaranju didaktičkih materijala; u pružanju doprinosa za poboljšanje stanja u vaspitanju i obrazovanju, kao i izboru usavršavanja nastavnih metoda i oblika rada sa darovitim učenicima; učešću u profesionalnom radu nastavnika sa ciljem uspešnijeg rada sa darovitim učenicima; u angažovanju u izboru i pripremi školske akceleracije; na osmišljavanju i ostvarivanju zadataka profesionalne orijentacije darovitih učenika.

METODA

S obzirom na to da su u teorijskom delu izneta različita shvatanja i definisani osnovni pojmovi, možemo preciznije odrediti problem našeg istraživanja usmeren je na to kako pedagog podstiče darovitost kod dece? Za uočavanje, usmeravanje i razvijanje sposobnosti darovite dece od posebne je važnosti polazak deteta u školu, početak organizovanog i usmerenog rada sa uvek postavljenim ciljem. Dete se uključuje u misaone aktivnosti, počinje da se takmiči samo sa sobom i da realizuje sve zahteve koji mu se postavljaju. Pedagog prati rad i razvoj svakog deteta, određuje mu mesto u nastavnom procesu, predlaže konkretne aktivnosti, prati efekte preduzetih mera u radu sa njima i vrednuje postignute rezultate. Najvažnija mu je podsticajna uloga i zato stalno mora sebi da postavlja i daje odgovore na pitanja: šta, kada, kako, zašto, da li može bolje i sl. Analizirajući okruženje, pedagog identifikuje darovite učenike i njihove potrebe, a zatim, kroz neposredne kontakte sa njima, prikuplja podatke koji će mu omogućiti da u saradnji sa nastavnicima i roditeljima na adekvatan način kreira program za takve učenike. Đorđević (2008: 5-13) smatra da se podsticanje darovitosti sastoji u brižljivom i sistematskom buđenju radoznalosti, aktivnosti, ekspresije, ktitičkog mišljenja. Predmet našeg istraživanja jesu stavovi pedagoga o podsticanju darovitosti kod dece. Na osnovu formulisano predmeta istraživanja postavljen je istraživački cilj: da se dobiju mišljenja i stavovi pedagoga koja se odnose na shvatanje pojma darovitosti, načini identifikacije darovitih učenika od strane pedagoga, stavovi pedagoga o saradnji sa nastavnicima i roditeljima u podsticanju darovitosti kod dece. Osnovni zadaci ovog istraživanja jesu: 1. Ispitati stavove pedagoga o razumevanju termina darovitost. 2. Ispitati da li pedagozi u okviru planiranja i programiranja obrazovno-vaspitnog rada škole,

razumeju i podržavaju program rada sa darovitim učenicima. Istraživanjem je odabran namerni uzorak koga čine diplomirani pedagozi Filozofskog fakulteta u Nišu. Ukopan uzorak čini 75 diplomiranih pedagoga.

U istraživanju u cilju je korišćena tehnika skaliranja. Skalom procene pedagoga o podsticanju darovitosti (SSPD) ispitivani su stavovi pedagoga o razumevanju termina darovitost, stavovi pedagoga o saradnji sa nastavnicima i roditeljima u podsticanju darovitosti kod dece. Istraživanja je realizovano od januara do juna 2013. godine

ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Razvoj darovitosti i kreativnosti učenika u velikoj meri zavisi od efikasnog delovanja školskog pedagoga i da upravo on može svojim angažovanjem mnogo uraditi pri davanju adekvatnih odgovora na postavljena pitanja. Pri tome ne mislimo samo na njegov angažman u radu sa darovitimima, nego i na organizovanje i realizovanje aktivnosti sa nastavnicima i roditeljima darovitih, kako bi se povećala efikasnost ukupnog rada sa ovom kategorijom učenika. Naravno, pretpostavka za to je profesionalna osposobljenost pedagoga. On u ostvarivanju svoje uloge organizatora i savetnika, u podsticanju darovitih učenika, koristi kreativne tehnike i procedure. On treba da kreira strategije koje podstiču kreativnost i razvoj darovitosti, utiče na uspostavljanje poverenja, rado prihvata nove ideje, koristi se povratnom spregom, svojim ukupnim odnosom podstiče samostalnost i stvaralaštvo. Osim toga, pedagog treba da pridobije i druge u pružanju podrške darovitim učenicima. Sve će to moći u meri u kojoj deluje kao profesionalac, kreator okolnosti za ostvarivanje i samoostvarivanje ličnosti učenika, organizator aktivnosti koje polaze od učenika, afirmiše se kao istraživač u oblasti obrazovanja i vaspitanja, dokaže sposobnost za timski rad i potvrdi se kao stručnjak sa visokim stepenom autonomije.

Prvi zadatak u ovom istraživanju usmeren je na ispitivanje stavova pedagoga o razumevanju termina darovitost, o čemu je razmatrano u teorijskom delu rada. Ispitanici su procenjivali terminološko određenje pojma darovitost (Tabela 1). Rezultati sprovedenog istraživanja su sledeći: najveći broj ispitanika (48,0%) rekao je da darovitost predstavlja dar prirode, urođen, nasleđen od roditelja, dok ima i onih koji smatraju da ova tvrdnja nije tačna (4,0%). Takođe, veći je broj onih ispitanika koji smatraju da se darovitost manifestuje putem opštih intelektualnih sposobnosti (41,3% i 33,3%).

Tabela 1: Termin darovitost u percepciji pedagoga

	Uopšte se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Nisam siguran/na	Delimično se slažem	U potpunosti se slažem	AS	SD
Darovitost je dar prirode,	3	13	10	36	13	3,57	1,09

urođen, nasleđen od roditelja	4,0%	17,3%	13,3%	48,0%	17,3%		
Darovitost se manifestuje putem opštih intelektualnih sposobnosti (brzo i lako shvata, pamti bez mnogo ponavljanja, povezuje uzroke i posledice, lako rešava zadatke...)	6	6	7	31	25	3,84	1,20
	8,0%	8,0%	9,3%	41,3%	33,3%		
Darovitost je usmerena prema pojedinim nastavnim predmetima, posebno na polju kreativnosti (muzika, slikarstvo, gluma...)	0	6	6	37	26	4,10	0,86
	0%	8,0%	8,0%	49,3%	34,7%		
Darovitost je povezana sa svojstvima ličnosti deteta (pokazivanje samostalnosti, samopoštovanje...)	3	14	23	14	21	3,48	1,20
	4,0%	18,7%	30,7%	18,7%	28,0%		
Darovitost je izražena nadprosečnim interesovanjima i nadprosečnim rezultatima u učenju.	0	26	33	15	1	2,88	0,77
	0%	34,7%	44,0%	20,0%	1,3%		

Većina ispitanika (49,3% i 34,7%) se slaže sa tvrdnjom da je darovitost usmerena prema pojedinim nastavnim predmetima, posebno na polju kreativnosti. Kada je u pitanju tvrdnja da je darovitost povezana sa svojstvima ličnosti deteta (pokazivanje samostalnosti, samopoštovanje), mišljenja su podeljena a pedagozi su

suzdržani u odgovoru, odnosno (30,7%) odgovorilo je da nije sigurno, dok se nešto manji procenat ispitanika (28%) u potpunosti složio sa ovom tvrdnjom. Budući pedagozi se u većini slučajeva nisu u potpunosti sigurni da je darovitost izražena nadprosečnim interesovanjima i nadprosečnim rezultatima u učenju (44%).

Statistički značajna razlika ($p=0,002$) vezana je za tvrdnju da je darovitost usmerena prema pojedinim nastavnim predmetima, posebno na polju kreativnosti (Tabela 2). Za ostale tvrdnje u istraživanju nije dobijena statistička značajnost što nam ukazuje nema slaganja među istraživanjima kategorijama. Ovi podaci upućuju na to da su školski pedagozi svesni da darovitost nije vezana samo za akademska postignuća, što je izuzetno značajno. Međutim, veliki procenat neodlučnih u pomenutim pitanjima, upućuje na to da bi bilo korisno tokom osnovnog obrazovanja pedagoga naglasiti kompleksnost i sadržajnost darovitosti, te naglasiti ostale faktore koje upućuju na darovitost, kao što su osobine ličnosti, kreativnost, motivisanost, itd.

Tabela 2: Analiza stepena slaganja termina darovitost u percepciji pedagoga

	Po 1	AS	SD	T-test	df	p
Darovitost je dar prirode, urođen, nasleđen od roditelja..	M	3,8 1	0,78	1,446	73	0,152
	Ž	3,4 3	1,21			
Darovitost se manifestuje putem opštih intelektualnih sposobnosti (brzo i lako shvata, pamti bez mnogo ponavljanja, povezuje uzroke i posledice, lako rešava zadatke...).	M	3,8 1	1,17	-,134	73	0,893
	Ž	3,8 5	1,23			
Darovitost je usmerena prema pojedinim nastavnim predmetima, ka kreativnosti (ka muzici, slikarstvu, glumi...)	M	3,7 0	1,03	-3,218	73	0,002
	Ž	4,3 3	0,66			
Darovitost je povezana sa svojstvima ličnosti deteta (pokazivanje samostalnosti,	M	3,5 1	1,0 1	0,20	7	0,83
	Ž	3,4 5	1,30	7	3	7

samopoštovanje...)						
Darovitost je izražena nadprosečnim interesovanjima i nadprosečnim rezultatima u učenju.	M	3,00	0,78	1,012	73	0,315
	Ž	2,81	0,76			

U istraživanju smo postavili zadatak da li pedagozi u okviru planiranja i programiranja obrazovno-vaspitnog rada škole, razumeju i podržavaju program rada sa darovitim učenicima. Na osnovu stavova ispitanika možemo zaključiti da se većina nastavnika (44%) ne slaže sa tvrdnjom da na vreme preduzimaju mere nužne za napredovanje darovitih, da prate efikasnost preduzetih pedagoških mera i obezbeđuju materijalnu, finansijsku, kadrovsku, organizacionu i medijsku podršku. Takođe, značajno je da se više od polovine ispitanih (57,3%) učestvuje u profesionalnom razvoju nastavnika u cilju uspešnijeg rada sa darovitim učenicima i podstičem nastavnike na uvođenje inovacija u svom radu kako bi se podsticali daroviti učenici, dok se najveći broj pedagoga (73,3%), angažuje, u saradnji sa nastavnicima, na didaktičko-metodičkom osmišljavanju i ostvarivanju zadataka profesionalne orijentacije darovitih učenika, pomaže nastavnicima u pripremanju, organizaciji i realizaciji nastave zasnovane na principima individualizacije i diferencijacije, kao i stvaranju didaktičkog materijala za rad sa darovitim učenicima.

Tabela 3: Podržavanje programa rada sa darovitim učenicima

	Uopšte se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Nisam siguran/n/a	Delimično se slažem	U potpunosti se slažem	AS	SD
Na vreme preduzimam mere nužne za napredovanje darovitih, pratim efikasnost preduzetih pedagoških mera i obezbeđujem materijalnu, finansijsku, kadrovsku, organizacionu i medijsku podršku	14	33	23	4	1	2,26	0,87
	18,7%	44,0%	30,7%	5,3%	1,3%		
Učestvujem u profesionalnom razvoju nastavnika u cilju uspešnijeg rada sa darovitim učenicima i	0	8	20	43	4	3,57	0,75
	0%	10,7%	26,7%	57,3%	5,3%		

podstičem nastavnike na uvođenje inovacija u svom radu kako bi se podsticali daroviti učenici							
Obučavam nastavnike za izvođenje individualizovane i diferencirane nastave sa darovitim učenicima i učestvujem u procesu identifikovanja darovitih učenika	8	12	9	1	45	3,84	1,52
	10,7%	16,0%	12,0%	1,3%	60,0%		
U saradnji sa nastavnicima angažujem se u radu na didaktičko-metodičkom osmišljavanju i ostvarivanju zadataka profesionalne orijentacije darovitih učenika, pomažem nastavnicima u pripremanju, organizaciji i realizaciji nastave zasnovane na principima individualizacije i diferencijacije, kao i stvaranju didaktičkog materijala za rad sa darovitim učenicima.	0	0	0	20	55	4,73	0,44
	0%	0%	0%	26,7%	73,3%		
Stvaram takvu atmosferu u školi u kojoj će se diskutovati o darovitim učenicima i njihovim potencijalima, kao i o značaju i	54	13	0	0	0	1,38	0,67
	72,0%	17,3%	0%	0%	0%		

ulozi nastavnika u otkrivanju i razvijanju tih potencijala.								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

Uz pomoć t-testa i utvrđivanjem aritmetičkih sredina za nezavisnu varijablu pol ispitanika, dolazimo do zaključka da postoji statistički značajna razlika u odgovorima ispitanika u odnosu na njihov pol. Postavljena tvrdnja da bi pedagozi obučavali nastavnike za izvođenje individualizovane i diferencirane nastave sa darovitim učenicima i učestvovali u procesu identifikovanja darovitih učenika, sugerise na postojanje statistički značajne razlike koja iznosi ($p=0,030$).

Tabela 4: Podržavaje programa rada sa darovitim učenicima

	Pol	AS	SD	T-test	p
Na vreme preduzimam mere nužne za napredovanje darovitih, pratim efikasnost preduzetih pedagoških mera i obezbeđujem materijalnu, finansijsku, kadrovsku, organizacionu i medijsku podršku.	M	2,03	1,09	- 1,727	0,088
	Ž	2,39	0,70		
Učestvujem u profesionalnom razvoju nastavnika u cilju uspešnijeg rada sa darovitim učenicima i podstičem nastavnike na uvođenje inovacija u svom radu kako bi se podsticali daroviti učenici	M	3,55	,89	- 0,152	0,880
	Ž	3,58	0,67		
Obučavam nastavnike za izvođenje individualizovane i diferencirane nastave sa darovitim učenicima i učestvujem u procesu identifikovanja darovitih učenika	M	3,33	1,73	- 2,214	0,030
	Ž	4,12	1,33		
U saradnji sa nastavnicima angažujem se u radu na didaktičko-metodičkom osmišljavanju i ostvarivanju zadataka profesionalne orijentacije darovitih učenika, pomažem nastavnicima u pripremanju, organizaciji i realizaciji nastave zasnovane na principima individualizacije i diferencijacije, kao i stvaranju didaktičkog materijala za rad sa darovitim učenicima		4,81	0,39	1,192	0,237
	Ž	4,68	,46		
Stvaram takvu atmosferu u školi u kojoj će se diskutovati o darovitim učenicima i njihovim potencijalima, kao i o značaju i ulozi nastavnika u otkrivanju i razvijanju tih potencijala.	M	1,40	0,69	0,198	0,844
	Ž	1,37	0,67		

Iz Tabele 4 možemo zaključiti da u ovom slučaju ispitanici muškog pola izražavaju manji stepen slaganja (3,33%) od ispitanika suprotnog pola (4,12%). To

nas navodi na zaključak da su ispitanici ženskog pola osetljiviji u pogledu fenomena darovitosti, te preduzimljiviji po tom pitanju.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Iz saznatog proizilazi da podsticanje razvoja darovitih zahteva od pedagoga osetljivost na posebne izazove sa kojima se oni suočavaju i volju da se radi zajedno sa ostalim odraslim osobama koje se bave detetom. Pri tome ne treba zaboraviti da svi relevantni učesnici vaspitnog i obrazovnog procesa moraju jasno definisati darovitost, razumeti kako se ona razvija, prepoznati kakve implikacije ona ima na plan i program i nastavu. U celini posmatrano, razvijanje specifičnih metoda, programa i načina pomoći i njihova primena suštinski su elementi u tretmanu darovitih na putu ostvarivanja njihovih punih potencijala. Potrebno je da pedagozi podstiču razvoj talenata, da daju podršku mladim ljudima i u toku teškoća, kriza i gubljenja poverenja u sebe. Znači, pedagog je organizator, realizator, inicijator, evaluator u vaspitno-obrazovnom radu sa darovitim učenicima. On treba da podstiče učeničko otkriće, istraživanje, individualne aktivnosti, te da kreira obrazovne strategije značajne za podsticanje kreativnosti i razvoj darovitih.

Rad sa učenicima škole treba počivati na individualnom pristupu za koji treba da stvori sve preduslove, kako za svu školsku decu, tako i za darovitu decu u vaspitno-obrazovnom sistemu. Darovitu decu valja prepoznati kao buduće pokretače našeg društva, pri čemu se ne podrazumeva elitistički pristup, nego im treba omogućiti razvoj njihovih sklonosti uz puno uvažavanje svačije ličnosti. Rad sa darovitim decom treba provoditi uvažavajući svu složenost vaspitno-obrazovnog procesa. Jednom rečju, omogućiti im celokupan lični razvoj.

Rezultati istraživanja pokazali su da pedagozi darovitost najčešće prepoznaju putem opštih intelektualnih sposobnosti koje obezbeđuju uspeh u učenju, ali uz intelektualne sposobnosti procenjuju i svojstva ličnosti darovitih učenika, zatim da pedagozi u okviru planiranja i programiranja obrazovno-vaspitnog rada škole, razumeju i podržavaju program rada sa darovitim učenicima, da vrše stalnu edukaciju nastavnika za rad sa darovitim učenicima, kao i da imaju pozitivan stav o saradnji sa nastavnicima u podsticanju darovitosti kod dece. Ipak, rezultati upućuju i na to da, iako su školski pedagozi uglavnom dobro informisani o fenomenu darovitosti i preduzimaju neophodne korake za podršku darovitoj deci, može se zaključiti i to da bi teorijska nadogradnja i podsticaj pedagozima za aktivnijim delovanjem u ovoj oblasti mogli da doprinesu još kvalitetnijem radu u ovoj oblasti.

LITERATURA

- Adžić, D. (2011): Darovitost i rad sa darovitim učenicima, kako teoriju prenijeti u praksu. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 57(25), 171-184.
- Alibabić, Š. (2003): Uloga školskog menadžmenta u razvoju darovitih. Zborniku radova: *Mesto darovitih u kurikularnoj reformi*, 227–234. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.

- Đorđević, B. i S. Maksić (2005): Podsticanje talenata i kreativnosti mladih - izazov savremenom svetu. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 37(1), 125-147.
- Đorđević, B. (2008): Kreativnost i imaginacija dece i mladih. *Pedagoška stvarnost*, 54(1-2), 5-13.
- Grandić, R. i M. Letić (2008): Pedagoška strategija podsticanja darovitosti. *Pedagoška stvarnost*, 54(9-10), 865-881.
- Koren, I. (1989): *Kako prepoznati i identificirati nadarenog učenika*. Zagreb: Školske novine.
- Koren, I. 1990: *Nastavnik i nadareni učenici*. Beograd: Arhimedes.
- Maksić, S. (1998): *Darovito dete u školi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja
- Renzulli, J. S. (2012): Reexamining the Role of Gifted Education and Talent Development for the 21st Century: A Four Part Theoretical Approach. *Gifted Child Quarterly*, 56(3), 150-159.
- Subotnik, R.F., Olszewski-Kubilius, P. & F. Worrell (2012): A Proposed Direction Forward for Gifted Education Based on Psychological Science. *Gifted Child Quarterly*, 56(4), 176-188.
- Ziegler, A., Stoeger, H. & W. Vialle (2012): Giftedness and Gifted Education: The Need for a Paradigm Change. *Gifted Child Quarterly*, 54(4), 194-197.

ROLE OF SCHOOL PEDAGOGUES IN GIFTED EDUCATION

Abstract: The focus towards the development of gifted education is important for their value to the society in which they live. Developing talent largely depends on the efficient use of school counselor. The study used the descriptive method that will allow viewing of different methodological approaches to the problems of the educator as a factor encouraging talent. We used the Likert Scale to investigate the attitudes of teachers on encouraging talent (SSPD) made up of 26 items. The research was conducted at the University of Nis in a sample of 75 graduate teachers. The results showed that teachers often recognize giftedness through general intellectual ability that ensures success in learning, but to assess intellectual ability and personality characteristics of gifted students, then the teachers in the planning and programming of the educational work of the school, understand and support the program of work gifted students to engage in constant training teachers to work with gifted students, and to have a positive attitude towards cooperation with teachers to encourage gifted children.

Keywords: Giftedness, School Educator, Education, Teachers, Students